Κριτική

ΤΗΣ ΝΟΝΑΣ ΜΟΛΕΣΚΗ

ΠΑΡΑΜΕΝΟΝΤΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Εγκάρσιος προσανατολισμός» του Δημήτρη Παπαϊωάννου

Τα επιμηκυμένα σώματα κάποιων κουφιοκεφαλάκηδων τρέχουν πάνω- κάτω στη σκηνή χωρίς να μπορούν να προσανατολιστούν, να κάνουν το κενό δικό τους. Χτυπούν πάνω στον τοίχο του φόντου, κάνουν σχήματα με σκάλες (πολύ γραφιστικό αντικείμενο). Εξαρτώνται με παράξενο, έμφυτο τρόπο από τη μοναδική πηγή φωτός, τη λάμπα, που δεν προσφέρει καμία εγγύηση μονιμότητας. Η κίνησή τους αγωνίζεται ν' αποκτήσει νόημα μα είναι νωρίς ακόμα. Τους ταιριάζουν οι κλακέτες και το κεφαλάκι βγαίνει στην υπόκλιση σαν καπελάκι.

Δεν είμαι σίγουρη αν η παράσταση του Δημήτρη Παπαϊωάννου μού αφηγείται στην αρχή την ιστορία της ανθρωπότητας ή τη ζωή του Ανθρώπου κι οι δύο χωράνε στις πρώτες εικόνες του έργου του, όπως τα αρχαία γκράφιτι στους τοίχους των σπηλαίων μοιάζουν με εκατομμύρια πρώτων παιδικών ζωγραφιών. Αυτή η έξοδος από το σκοτάδι, αυτή η είσοδος στο φως είναι η γέννηση του καθενός μας ή η ανάμνηση της α-συνείδητης προϊστορικής φάσης; Ίσως ο Δημήτρης Παπαϊωάννου απλά δημιουργεί ένα κόμικ με ζωντανά ανθρωπάκια και δεν αφηγείται τίποτα, απλώς κοιτάει πώς αυτά τα μαύρου χρώματος σχήματα θα κινηθούν στον άδειο λευκό χώρο, τι ρυθμό θα απελευθερώσουν. Πάντα σκεπτόμενος εικαστικά, ο δημιουργός βλέπει αλλιώς τη σχέση του οπτικού ερεθίσματος και του νοηματικού σημαινομένου.

Τα κεφαλάκια φεύγουν, εμφανίζονται πρόσωπα, το κέντρο βάρους των σωμάτων αλλάζει, τα πόδια πατούν πιο γερά πάνω στη γη, το γενικευμένο ανδρικό ευρωπαϊκό κοστούμι σημαίνει την εποχή της συνειδητότητας (συνεχίζω εγώ να αφηγούμαι στον εαυτό μου ιστορίες). Ο ταύρος. Τα ταυροκαθάψια. Η πρόκληση, η αναμέτρηση, το γυμνό λευκό ανθρώπινο σώμα πάνω στη ράχη του μαύρου θηρίου, το παιχνίδι με τον θάνατο, η επίμονη μάχη για την κυριαρχία. Η άγρια δύναμη της φύσης και η επιμονή του ανθρώπου για τη βίαια κατάκτηση της κυριαρχίας; Η διαμάχη μεταξύ σκοτεινού υποσυνείδητου και του συνειδητοποιημένου εγώ; Και μια ξαφνική πρόταση: στη θέση της αιελείωτης μάχης για να νικηθεί, να δαμαστεί το αντίπαλο δέος, υπάρχει κι η λύση της εξημέρωσης, της συμφιλίωσης, της συμβίωσης. Το νερό σε μια από τις πολλές του συμβολικές λειτουργίες, εδώ της προσφοράς, του κατευνασμού, κι -αχ!- εκείνη η ένωση όπου η παλάμη του ανθρώπου είναι η γλώσσα του ταύρου ταυτόχρονα.

Τώρα κάνω κάτι εντελώς αντίθετο από τον ρόλο που έπρεπε να παίξω ως θεατής. Έπρεπε να μην προσπαθώ, άγαρμπα και απλουστευμένα, να «αναλύσω» τα ιδωμένα, αλλά να σταθώ στο ύψος μου, εκεί που με (και κάθε θεατή) θέλουν οι δημιουργοί- στην κορυφή της πνευματικής διατροφικής αλυσίδας και ν' απολαύσω το έδεσμα που για μένα έχουν συνθέσει άλλοι. Απλώς μ' έχει καταλάβει το μένος της αντιλογίας μ' εκείνους από τους συνθεατές μου που σε ζωντανά ή ηλεκτρονικά πηγαδάκια υποστήριζαν είτε πώς ο «Εγκάρσιος προσανατολισμός» διαφέρει ως κατώτερος από τις άλλες δημιουργίες του Παπαϊωάννου, είτε πώς αποτελεί επανάληψη ήδη ειπωμένων. Βλέπω τα έργα του Δημήτρη Παπαϊωάννου, από τα πρώτα χρόνια της Ομάδας Εδάφους μέχρι τον «Μεγάλο Δαμαστή», ως βουνοκορφές μιας οροσειράς, τόσο μόνες ως ξεχωριστές οντότητες και τόσο ενωμένες, πλασμένες από έναν Πλάστη. Έγραφε στο σκεπτικό της βράβευσης του Παπαϊωάννου με Ειδικό Βραβείο της 16ης διοργάνωσης του Ευρωπαϊκού Βραβείου Θεάτρου στη Ρώμη το 2017 (έτυχε να είμαι παρούσα κι εγώ και να χειροκροτώ ως μια αληθινή groupie): «Το θέατρό του είναι ολικό (total), με ολοφάνερη ωριμότητα της έκφρασης που προσφέρει στη σκηνή την τέλεια φόρμα για το νόημα, όπου τα σώματα, τα αντικείμενα, τα κοστούμια κι όλο το σκηνικό μεταμορφώνονται σε ρευστά οπτικά σύμβολα, τα οπτικά σύμβολα σε γεγονότα, τα γεγονότα σε ιστορίες και συναισθήματα».

Τέσσερις παραστάσεις πρόσφερε στο κοινό το Διεθνές Φεστιβάλ Λευκωσίας, καλά να είναι, και πάλι κάποιοι δεν βρήκαν θέση στην τελευταία. Ωραία θα ήταν κάποιος να έβλεπε και τις τέσσερις από διαφορετικά σημεία της αίθουσας. Μάλλον τότε θα ανοίγονταν πλήρως οι πολυδιάστατες εικόνες και θα γινόταν αντιληπτή η ατμόσφαιρα της κάθε σκηνής με τον φωτισμό της και το διαφορετικό εικαστικό της ύφος. Ο εξπρεσιονισμός των εφιαλτικών σκηνών με το σιδερένιο προκρούστειο ράντζο. Τα όντα- συμπλέγματα απευθείας από το ομαδικό υποσυνείδητο. Ο σισυφικός χαρακτήρας ανθρώπινων έργων ως σύμβολο ματαιότητας και ηρωικής επιμονής ταυτόχρονα. Η αναγεννησιακη εικόνα της Γένεσης, το ανθρώπινο γυμνό ως αλήθεια κι ως απόλυτο υπαρξιακό σύμβολο όπου η ζωή αντανακλάται ως ροή, ως άρρηκτος συνδυασμός άνθισης και φθοράς. Οι οκτώ στη σκηνή, βιρτουόζοι και μουσικά όργανα μαζί.

Γράφοντας παραμένω με την παράσταση. Δεν θέλω να τελειώσει.